

Desatero pro rodiče předškoláka

(orientační pomůcka na pomoc rodičům)

Nabízíme rodičům k jejich základní orientaci ve věcech výchovy vzdělávání dětí následující „desatero“ věku a potřebám dítěte odpovídajících znalostí a dovedností, k jejichž osvojení by mělo dítě být vedeno v průběhu předškolního věku, ať už v mateřské škole či v rodině.

Dítě by mělo být dostatečně fyzicky zdatné a pohybově vyspělé. Zpravidla by mělo např.:

- zachovávat správné držení těla (postavit se rovně)
- běhat, skákat, zvládat různé druhy lezení, překonávat překážky, pohybovat se v různém prostředí a terénu (v lese, na sněhu, v písku apod.)
- být přiměřeně obratné (např. udržet rovnováhu na jedné noze, házet a chytat míč, užívat různé náčiní, jezdit na tříkolce, koloběžce, kole apod.)
- být pohybově aktivní po delší dobu (10 minut a více)

Dítě by mělo být samostatné v sebeobsluze. Zpravidla by mělo např.:

- svléknout se, obléknout i obout (zapnout a rozepnout zip i knoflíky, zavázat si tkaničky, obléknout si čepici, rukavice)
- najíst se, nalít si nápoj, používat příbor, stolovat čistě
- zvládat osobní hygienu (používat kapesník, umýt a osušit si ruce, používat toaletní papír, používat splachovací zařízení)
- zvládat drobné úklidové práce (posbírat a uklidit předměty a pomůcky na určené místo, připravit další pomůcky, srovnat hračky, uklidit po sobě papír od sušenky apod.)
- dokázat poznat si a postarat se o svoje věci (udržovat v nich pořádek)

Dítě by mělo zvládat přiměřené jazykové a řečové dovednosti. Zpravidla by mělo např.:

- vyslovovat správně všechny hlásky
- mluvit ve větách, zformulovat otázku, vyprávět příběh, popsat situaci apod.
- mluvit většinou gramaticky správně (tj. užívat správně rodu, čísla, času, tvarů, slov, předložek aj.)
- rozumět většině slov a výrazů běžně užívaných v jeho prostředí
- mít přiměřenou slovní zásobu, umět pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno
- přirozeně a srozumitelně hovořit s dětmi i dospělým, vést rozhovor, domlouvat se

Dítě by mělo zvládat koordinaci ruky a oka, jemnou motoriku, pravolevou orientaci. Zpravidla by mělo např.:

- zručně zacházet s předměty denní potřeby, hračkami i pomůckami, a nástroji (pracovat se stavebnicemi, modelovat, stříhat, kreslit, malovat apod.)
- zvládat činnosti s drobnějšími předměty (korálky, drobnými stavebnicemi, prvky apod.)
- správně držet tužku – tj. třemi prsty, s uvolněným zápěstím
- vést stopu tužky, pastelu, štětce (obkreslovat, vybarvovat, vést plynulé tahy)
- označit si výkres značkou, písmenem, popřípadě zkoušet napsat hůlkovým písmem celé jméno
- napodobit základní geometrické obrazce, různé tvary, popřípadě písmena
- rozlišovat pravou a levou stranu, pravou i levou ruku (může chybovat)
- řadit prvky zleva doprava, zprava doleva i v dalších směrech
- upřednostňovat užívání pravé nebo levé ruky při kreslení či v jiných činnostech, kde se preference ruky uplatňuje (mělo by být zpravidla zřejmé, zda je dítě pravák či levák)

Dítě by mělo být schopné rozlišovat zrakové a sluchové vjemy. Zpravidla by mělo např.:

- rozlišovat podstatné znaky předmětů (rozlišovat barvy, tvary, figuru a pozadí)
- skládat obrázky z několika tvarů
- nalézat rozdíly na dvou obrázcích, doplňovat detaily, postřehnout změny (co je nového, co chybí) na obrázku i ve skutečnosti
- rozlišovat jednoduché obrazné symboly a značky i jednoduché symboly a znaky s abstraktní podobou (písmena, číslice)
- rozlišovat zvuky (např. zvuky jednoduchých hudebních a rytmických nástrojů)
- skládat slova z několika slabik, sluchově rozložit slovo na slabiky, rozeznávat počáteční hlásku ve slově, vytleskat slabiky ve slově

Dítě by mělo zvládat jednoduché logické, myšlenkové a početní operace. Zpravidla by mělo např.:

- ukazovat na prstech či předmětech počet, počítat na prstech, počítat po jedné, chápat, že číslovka vyjadřuje počet
- vyjmenovat číselnou řadu a určit počet prvků minimálně v rozsahu do šesti
- porovnat počet prvků (např. poznat co je více, méně, o kolik)
- rozpoznat odlišné tvary a tělesa (kruhový, čtvercový apod.)
- rozlišovat a porovnávat vlastnosti předmětů (velikost, tvar aj.), nacházet společné a rozdílné znaky

- třídit, seskupovat a přiřazovat předměty dle daného kritéria (řadit, uspořádat, např. korálky do skupin podle barvy, tvaru, velikosti)
- přemýšlet, vést jednoduché úvahy, komentovat, co dělá („přemýšlet nahlas“)
- řešit jednoduché problémy a situace, slovní příklady, úlohy, hádanky, rébusy, labyrinty
- rozumět časoprostorovým pojmům (např. nad, pod, dole, nahoře, dříve, později, včera, dnes), pojmům označujícím velikost, hmotnost (např. dlouhý, krátký, malý, velký, těžký, lehký)

Dítě by mělo mít dostatečně rozvinutou záměrnou pozornost a paměť. Zpravidla by mělo např.:

- udržovat soustředěnou pozornost na činnosti po určitou dobu (cca 10-15 minut)
- věnovat se soustředěně i činnostem, které nejsou pro ně aktuálně zajímavé a které mu byly zadány
- záměrně si zapamatovat, co prožilo, vidělo, slyšelo, po přiměřené době si toto vybavit a reprodukovat
- znát říkadla, básničky, písničky
- postupovat při činnostech podle pokynů
- pracovat samostatně

Dítě by mělo být přiměřeně citově a sociálně vyspělé a samostatné. Zpravidla by mělo např.:

- být po určitou část dne bez problémů odloučeno od rodičů
- chovat se kontrolovaně, bez výrazných výkyvů v náladách
- ovládat své pocity (reagovat přiměřeně na drobný neúspěch, odložit přání na pozdější dobu, přizpůsobit se konkrétní činnosti či situaci)
- uplatňovat základní společenská pravidla (zdravit, požádat, poděkovat, omluvit se)
- navazovat kontakty s dítětem i s dospělými, komunikovat s nimi (kamarádit se, vyhledávat partnera pro hru, v zájmu hry se domlouvat, rozdělovat a měnit si role)
- k dětem se chovat přátelsky, citlivě a ohleduplně (dělit se o hračky, pomůcky, pamlsky, rozdělit si úlohy, všímat si, co si druhý přeje)
- brát ohled na druhé (dokázat se dohodnout, počkat, vystřídat se) zapojovat se do práce ve skupině, vyjednávat a dohodnout se, vyslovovat a obhajovat svůj názor
- dodržovat ve skupině (rodině) daná a pochopená pravidla, pokud jsou dány pokyny, být srozuměno se jimi řídit (uposlechnout pokynů)

Dítě by mělo být schopno vnímat přiměřené kulturní podmínky a projevat se v tvořivých činnostech. Zpravidla by mělo např.:

- pozorně poslouchat či sledovat se zájmem literární, filmové, dramatické či hudební představení
- zúčastňovat se dětských kulturních programů a akcí (např. výstav), zábavných akcí, slavností, sportovních akcí
- vyprávět, co vidělo, slyšelo, dokázat říci, co bylo zajímavé, co jej zaujalo
- zajímat se o knihy, znát pohádky a příběhy, mít své oblíbené hrdiny
- znát celou řadu písní, básní a říkadel, reprodukovat je, zpívat, rytmizovat, zvládnout jednoduchou reprodukovanou roli
- kreslit, malovat, modelovat, vytvářet
- hrát tvořivé a námětové hry (např. na školu, na rodinu, na cestování, na lékaře)

Dítě by mělo být schopno přiměřeně se orientovat ve svém prostředí. Zpravidla by mělo např.:

- vyznat se ve svém prostředí (doma, ve škole), spolehlivě se orientovat v blízkém okolí (vědět, kde bydlí, kam chodí do školky, kde jsou obchody, hřiště apod.)
- zvládat běžné praktické činnosti a situace, s nimiž se pravidelně setkává (např. vyřídit drobný vzkaz, nakoupit a zaplatit v obchodě, říci o to, co potřebuje, ptát se na to, čemu nerozumí, umět telefonovat, dbát o pořádek a čistotu, samostatně se obsloužit, zvládá drobné úklidové práce, starat se o rostliny či drobná domácí zvířata)
- vědět, jak se má chovat (např. doma, ve školce, na veřejnosti, u lékaře, v divadle, v obchodě, na hřišti, při setkání s cizími i neznámými lidmi) a snažit se to dodržovat (chovat se přiměřeně a bezpečně, uvědomovat si možná nebezpečí znát a zpravidla dodržovat základní pravidla na ulici (dávat pozor při přecházení, rozumět světelné signalizaci)
- mít elementární poznatky o sobě, svém prostředí i okolním světě (např. znát části těla i některé orgány, vědět, kdo jsou členové rodiny a čím se zabývají, rozlišovat různá povolání, znát běžné pomůcky, nástroje, znát jména některých rostlin, stromů, zvířat a dalších živých tvorů, vědět k čemu jsou peníze, orientovat se v dopravních prostředcích, znát některé technické přístroje apod.) rozumět běžným okolnostem, dějům, jevům, situacím, s nimiž se bezprostředně setkává (např. podnebí, počasí a jeho změny, proměny ročních období, látky a jejich vlastnosti, cestování, životní prostředí a jeho ochrana, nakládání s odpady)
- mít elementární povědomí o naší zemi (města, hory, řeky, jazyk), o existenci jiných zemí a národů, o světadílech, planetě Zemi i vesmíru